Լէօբարտի եղբա՛յր է բոլոր անոնց՝ որոնք իրենց հայրենիքի թշուառութեան վրայ լացած են գոնէ մէկ անգամ, իմացա՞ք, ո՛վ Բիւզանդացիներ։

Ներելի են տպագրական վրիպակները, բայց ո՛չ Ձեր խեղաթիւրումները։

Ամօ՛թ Ձեզի, որ Թէօլէօլեանի այդ յօդուածը հիւրընկալեր էք Ձեր այդ տարեգրքին մէջ, եթէ ես գիտցած ըլլայի՝ պիտի մերժէի աշխատակցիլ Ձեզի։ Ո՛չ միայն ես այլ սրտի եւ մտքի տէր ամէն անոնք՝ որ նուաստացած կը զգան իրենք զիրենք նման արարածներու, ակամայ, հանդիպելով իսկ։

Փափաքելի է որ «Ովասիս»ի երկրորդ թիւն ալ հրատարակուի, երրորդն ալ, չորրորդն ալ, եւ այսպէս շարունակաբար։ Բայց կը վախնամ որ երկրորդ թի՛ւն իսկ չկարենան հրատարակել, այս ոգիով։

Այն նպատակները՝ զորս առաջադրած է հետապնդել Խ. Ամիրեան իր յառաջաբանին մէջ.

1) Ծլեցնել, աւելի եւս ծաղկեցնել ամէն վճիտ ու մաքուր զգացում.
2) Փրկել պոլսահայ մահամերձ գրականութիւնը.
3) Մնայուն արժէք ներկայացնող գործ մը երեւան բերել.

կարելի է իրականացնել միայն այն ատեն, երբ ազնուական ոգիով մարդ կը փարի աշխատանքի։

Այս տեսակ մարդիկ միայն արժանի են շնորհաւորութեան եւ մաղթանքի։

ՀՐԱՉ ՔԱՋԱՐԵՆՑ

Յ. Գ. – Յովհ. Աւագեան խօսած է «Ովասիս»ի մասին Ամերիկայի «Հայաստանի Կոչնակ» շաբաթաթերթին մէջ, (Տե՛ս 2 Ապրիլ 1939)։

Երկրորդական արժէք ներկայացնող աշխատակիցներու անունները տուած ատեն իսկ չէ յիշած Թէօլէօլեանն ու իր յօդուածը, իբրեւ ո եւ է արժէք չներկայացնող երեւոյթ։

Առաջին խնդակցութիւն։

Նախանձախնդիր՝ հայ լեզուի մաքրութեան, մեզի պէս, ինք ալ կարգ մը բաներ մատնանիշ ընել ուզած է։

Երկրորդ խնդակցութիւն։

Սակայն տողերս ստորագրողին թարգմանութեան «ոչինչ չկա՛յ» բացատրութիւնը սրբագրել ուզած է՝ ըստ իրեն ուղիղ «ոչինչ կայ» բացատրութիւնը ցոյց տալով։ Եւ խօսքը ուղղելով նման «սխալներ» գործող բանաստեղծ Վահան Թէքէեանին՝ ըսած է. «Երկու ժխտական համազօր է մէկ դրականի»։ Գրահաշիւ (Algebra) չէ՛ սակա, Պարո՛ն Աւագեան։ Քերականութեան մէջ՝ երկու ժխտական՝ իրարու քով՝ կը սաստկացնեն ժխտական իմաստը, եւ ո՛չ թէ դրականի կը վերածեն զայն։

Քաջարենցին «սխալ»ը սրբագրելէ առաջ՝ լաւագոյն բան մը ըրած պիտի ըլլայիք եթէ իր թարգմանութեան իտալերէն բնագիրը քննէիք։

« Non val cosa nessuna i moti tuoi = Ոչինչ չկա՛յ զարկե՛րդ արժող»։

Թարգմանիչը հաւատարիմ է բնագրին, եւ հաւատարիմ՝ քերականական օրէնքին։

Այս օրէնքը ի զօրու է թէ՛ հայերէնի, թէ՛ իտալերէնի եւ թէ՛ ֆրանսերէնի մէջ։

Դուք խաբուեր էք անգլիերէնէն. օրինակ, կը հարցնեն. Have you no wine? բայց նաեւ կը հարցնեն. Have you not any wine? որ թէեւ ո՛չ ամբողջապէս, սակայն մասնակի կերպով կը մերձենայ կրկնակ ժխտականի ձեւին։ Ու կը պատասխանեն. I have none եւ կամ I have not any:

Բայց անգլիերէնը մեծափարթամ գրաբարին զաւակը չէ, այլ խառնածին մը, որուն կարելի չէ վստահիլ։

Միայն սխալ սրբագրել ուզելը չի բաւեր, պէտք է նաեւ սխալ չգրել։

«Ովասիս»ի մասին ստորագրած իր յօդուածը միայն աչքի առջեւ ունենալով՝ կ՚ազդարարենք

ՅՈՎՀ. ԱՒԱԳԵԱՆԻՆ.

Մի՛ գրեր Պօլիս, այլ գրէ՛ Պոլիս։

Մի՛ գրեր քօն, այլ գրէ՛ հայերէն համապատասխան բառը։

Մի՛ գրեր կամ արտատպեր «Շունչ տուէք մեզ» այլ գրէ՛ կամ արտատպէ՛ «Շունչ տուէք մեզի»։

(Մեզ աշխարհաբարի մէջ հայցական հոլով է)։

Մի՛ գրեր Դէկարտ, այլ գրէ՛ Դեկարտ։

Մի՛ գրեր «Չենք ըսեր թէ քերականութիւն լաւ չգիտցողը գրագէտ չկրնար ըլլալ», այլ գրէ՛ չի՛ կրնար ըլլալ։

Մի՛ գրեր Սայեաթ Նօվա, այլ գրէ՛ Սայեաթ Նովա։

Մի՛ գրեր «Օպէրա» այլ գրէ՛ «Օպերա»։

Վստահ եմ որ Յովհ. Աւագեան ուրիշներու պէս փոքրոգի չըլլալով այս ազդարարութեանս համար քէն ու հեռ չի պահեր ինծի դէմ։

Հ. Ք.

* * *

ԹՈՔԱԽՏԸ ԵՒ ԱՐԴԻ ՊԱՅՔԱՐԸ ԱՆՈՐ ԴԷՄ

Գրեթէ բոլոր քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ, առողջապահական ամենածանր հարցերէն մին՝ թոքախտին բուժման եւ մանաւանդ զայն խափանելու նախապահեստ զգուշութեանց ուսումնասիրութիւնն է։

Մինչեւ 1850 թուականը թոքախտի մասին որոշ գաղափար մը գոյութիւն չունէր, ո՛չ հասարակութեանց ո՛չ ալ բժիշկներու մօտ. բայց յիշեալ թուականէն վերջ, երբ Laënnec իր ախտաբանական անզամազննութեանց արդիւնքը հրատարակեց եւ մանաւանդ երբ Robert Koch՝ 1882-ին թոքախտի մանրէն գտաւ, ապացուցանելով հիւանդութեան տարափոխիկ ըլլալը, միանգամայն նոյն թուականներուն՝ երբ Carlo Forlanini առաջին անգամ փորձեց օդային ներարկումը (pneuma torace) թոքի ծանր հիւանդներուն լանջաթաղանթին մէջ, եւ տեսաւ իր այս պարզ բայց հանճարեղ գիւտին բուժողական գրեթէ հրաշագործ զօրութիւնը՝ նոր հորիզոններ բացուեցան եւ կատարելագործուեցան թոքախտի դէմ պայքարելու միջոցները։ Բայց մեծ պատերազմէն վերջն է որ մարդկութիւնը շօշափեց եւ ըմբռնեց այս հիւանդութեան նշանակութիւնը որ ուղղակի աղէտի մը կերպարանքը առած էր, զանազան զրկումներու, տառապանքներու եւ մասամբ հեղձուցիչ կազերու շնչառութեան հետեւանքով։ Մեռնողներուն թիւը երթալով կ՚աւելնար եւ բնականաբար հիւանդներուն թիւն ալ նմանապէս կը բարձրանար։ Միայն Իտալիոյ մէջ 60–70 հազար հոգի՝ ամէն տարի կը մեռնի թոքախտէ։ Մահուընէ ազատողներն ալ պէտք ունէին երկար ամիսներ անգործ մնալու եւ սոփողական հանգիստ եւ գրեթէ անշարժ կեանք մը վարելու, բուժարանէ բուժարան փոխադրուելով եւ այսու ստեղծելով ուրիշ կարեւոր հարց մը, այսինքն թոքախտին ընկերաբանական հարցը (aspect social)

Դիւրին է ըմբռնել այս ընկերաբանական հարցին ծաւալը եւ կարեւորութիւնը՝ երբոր նկատենք որ թոքախտաւորները, որոնց մեծամասնութիւնը 20–էն 30 տարեկան անձինք են, բուժուելէ վերջն ալ ընդհանրապէս կարող չեն ո՛ եւ է յոգնեցուցիչ գործ մը կատարել՝ իրենց ապրուստը հոգալու համար։ Այսպիսի հիւանդներ, ոչ միայն չեն արտադրեր կամ միայն չափաւորապէս կրնան արտադրել, այլ պէտք ունին սովորականէն աւելի դրամական ծախսերու։ Ասկէ ահա՛, հիւանդութեան բուժման դժուար հարցին կից՝ ընկերական հարց մը եւս, որ, եթէ ոչ աւելի, գոյցէ նոյնքան մտահոգիչ է։

Այս բարդ խնդիրները, ըլլա՛յ բժիշկներու կողմանէ, ըլլայ ընկերաբանական եւ կառավարական զանազան ժողովներու մէջ, երկարօրէն ուսումնասիրուեցան՝ մանաւանդ 1920–25-ի շրջանին՝ եւ կարգ մը կանոններ, հնարքներ եւ զգուշական միջոցներ ձեռք առնուեցան։ Նոյն թուականներուն՝ Իտալիոյ, Ֆրանսայի, Գերմանիոյ եւ Անգլիոյ եւն. մէջ կը տեսնենք բազմաթիւ բուժարաններու կանգնումը եւ անոնց կազմակերպութեանց բարելաւումը. Թուական մը զոր կարելի է կոչել բուժման շրջան, քանի որ թափուած բոլոր ջանքերուն գլխաւոր նպատակն էր բուժել եւ ազատել մահուընէ այս խեղճ հիւանդները։ Այս բուժարաններուն մէջ հետզհետէ տարածուեցան նաեւ եւ մեծ դեր առին վիրաբուժական գործողութիւններ՝ որոնք կը կատարուէին, ուղղակի կամ անուղղակի, հիւանդ թոքերու վրայ ազդելու նպատակով. (օր. pneumatorace, frenicoexeresi, toracoplastica եւն. եւն). ասոնցմէ զատ ձեռք առնուեցան դեղաբանական ընդհանուր միջոցներ՝ կատարելագործելով եւ օգտագործելով, զոր օրինակ, ոսկիի կամ ծանր մետաղներու քիմիական բաղադրութեանց յատկութիւն-

digitised by A.R.A.R.@